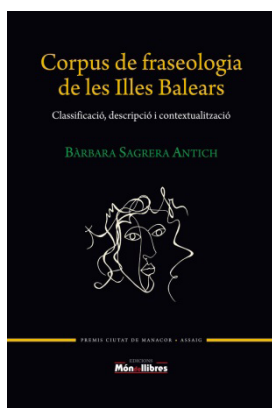

RECENSIÓ DE

MARTÍ MESTRE, JOAQUIM. (2017). *DICCIONARI DE FRASEOLOGIA (SEGLES XVII-XXI)*. VALÈNCIA: UNIVERSITAT DE VALÈNCIA.

RECENSIÓ DE

SAGRERA ANTICH, BÀRBARA. (2019). *CORPUS DE FRASEOLOGIA DE LES ILLES BALEARS: CLASSIFICACIÓ, DESCRIPCIÓ I CONTEXTUALITZACIÓ*. PALMA: INSTITUT D'ESTUDIS BALEÀRICS.

Josep M. Mestres i Serra*

Paraules clau: fraseologia; diccionaris; lèxic dels segles XVII-XXI; lèxic valencià; lèxic balear.

REVIEW OF

Martí Mestre, Joaquim. (2017). Diccionari de fraseologia (segles XVII-XXI). València: Universitat de València.

Sagrera Antich, Bàrbara. (2019). Corpus de fraseologia de les Illes Balears: Classificació, descripció i contextualització. Palma: Institut d'Estudis Baleàrics.

Keywords: phraseology; dictionaries; lexicon of the XVII-XXI centuries; Valencian lexicon; Balearic lexicon.

* Josep M. Mestres i Serra, doctor en lingüística aplicada, cap del Servei de Correcció Lingüística de l'Institut d'Estudis Catalans i professor de redacció jurídica i documental a la Facultat de Dret de la Universitat Pompeu Fabra. jmestres@iec.cat

Citació recomanada: Mestres, Josep M. (2019). [Recensió de les obres *Diccionari de fraseologia (segles XVII-XXI)*, de Joaquim Martí Mestre, i *Corpus de fraseologia de les Illes Balears: Classificació, descripció i contextualització*, de Bàrbara Sagrera Antich]. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, 72, 358-361. <https://doi.org/10.2436/rld.i72.2019.3352>

Amb el permís dels editors de la revista, aquesta vegada he gosat de fer una recensió doble que abasta dues obres prou relacionades temàticament: es tracta de dos reculls fraseològics corresponents a sengles subdominis lingüístics del català ben definits: el valencià i el balearic. Que apareguin dues obres de la mateixa especificitat lingüística amb poc temps de diferència és poc usual, però sempre he pensat que respon ara i adés a una necessitat social o intel·lectual d'un moment determinat. Aquest és el cas de les dues obres que són objecte de recensió: un diccionari de fraseologia majorment valenciana publicat l'any 2017 (a partir d'ara, DF17-21) i un diccionari de fraseologia essencialment illenca com a corpus d'estudi d'un treball teòric sobre fraseologia de les Illes Balears que ha estat publicat l'any 2019 (a partir d'ara, CFIB), per bé que el mateix any 2017 va rebre el Premi Ciutat de Manacor d'Assaig Antoni M. Alcover. Per tant, podríem considerar que són pràcticament coetànies i que venen a completar la nomenclatura de les nostres obres lexicogràfiques pel que fa a les unitats fraseològiques.

Com a mínim, hi ha un precedent històric de coetaneïtat que recordi —potser perquè em va afectar directament—: les primeres edicions del *Manual d'estil* i de l'*Ortotipografia*, ambdues del 1995, que eren obres treballades independentment i paral·lela pels dos equips d'autors, i que han esdevingut obres de referència general des d'aleshores. L'última edició de l'*Ortotipografia* (que es correspon amb la reimpressió de la tercera edició), publicada en paper per Educaula l'any 2011, i l'última edició del *Manual d'estil* (que es correspon amb la cinquena), publicada per l'Institut d'Estudis Catalans en línia l'any 2019, ho testimonien.

Pel que fa a l'extensió, el DF17-21 conté 12.450 unitats fraseològiques, mentre que el CFIB conté 14.500 entrades, a més de les variants corresponents. Són, doncs, dues obres equiparables, basades, en tots dos casos, en textos escrits: textos literaris i de caire popular editats i inèdits valencians, en el primer cas; i els cançoners populars, les rondalles i el *Diccionari català-valencià-balear* d'Antoni M. Alcover i Francesc de B. Moll, en el segon cas. Evidentment, moltes unitats són compartides, no solament pel País Valencià i les Illes Balears, sinó per tot el domini lingüístic, per la qual cosa podem considerar que abracen el mateix camp temàtic, per bé que totes dues són originals i no parteixen de l'altra.

Cal precisar, però, una distinció bàsica entre el DF17-21 i el CFIB: així com el DF17-21 aprofita i complementa els materials del *Diccionari històric del valencià col·loquial (segles XVII, XVIII i XIX)*, publicat l'any 2006 pel mateix autor, el CFIB es correspon amb la tesi doctoral de l'autora, defensada amb tots els honors el 27 de febrer de 2015, que tenia com a corpus d'estudi el diccionari ara publicat (656 p. de les 789 p. que ocupa tota l'obra).

Pel que fa a la microestructura d'aquests dos diccionaris, se supera per primera vegada, ni que sigui parcialment, la categorització lexicogramatical de les unitats fraseològiques que havia estat habitual fins ara en les obres lexicogràfiques d'aquesta classe, i aquest fet és ben lloable i recomanable. Basant-se en les terminologies postulades per Gloria Corpas i per Leonor Ruiz Gurillo, els dos autors intenten millorar i precisar la categorització de les unitats pluriverbals. Vegem-ho en el quadre sinòptic que segueix, extret de les llistes d'abreviatures respectives (en negreta, les noves categories).

Categories lexicogramaticals en els diccionaris recensionats

<i>Categoria lexicogramatical</i>	<i>Abreviatura DF17-21</i>	<i>Abreviatura CFIB</i>
adjectiu	adj.	
adverbi	adv.	
comparatiu	comp.	
enunciat de valor específic		en.
[nom] femení	fem.	
fórmula rutinària		fór.
interjecció	interj.	
locució	loc.	
locució adjectiva	loc. adj.	loc. adj.
locució adverbial	loc. adv.	loc. adv.

<i>Categoria lexicogramatical</i>	<i>Abreviatura DF17-21</i>	<i>Abreviatura CFIB</i>
locució comparativa de caràcter ponderatiu o intensiu	loc. comp. pond. o intens.	
locució conjuntiva	loc. conj.	loc. conj.
locució nominal	loc. nom.	loc. nom.
locució preposicional	loc. prep.	loc. prep.
locució quantificadora	loc. quant.	
locució verbal	loc. v.	loc. v.
[nom] masculí	masc.	
onomatopeia	on.	
parèmia	par.	par.
quantitatiu, quantitativa	quant.	
[nom] substantiu	subst.	

Tot i que, d'antuvi, cap de les dues obres no ofereix denominacions de categoria lexicogramatical per a les concurrències (o col·locacions; és a dir, estructures nominals que no presenten sentit figurat), perquè consideren que aquestes estructures no són pròpiament unitats fraseològiques, el DF17-21 inclou “locucions, parèmies i fórmules rutinàries, a més d’altres unitats plurilexemàtiques, bé siguin compostos sintagmàtics o sintagmes nominals lliures, que presenten interès lexicogràfic, historiogràfic i sociològic” (p. 17); així, podem contrastar, per exemple, *ajuntament de berenars* (loc. n.) ‘reunió festosa, on hom menja i es diverteix’, amb *cansalada viada* (sense categoritzar) ‘la que es treu dels cuixots, que té vies de carn magra’, que l’autor deu considerar, simplement, un compost sintagmàtic. Pel que fa al CFIB, l’autora no hi aplega concurrències perquè considera que, en general, “solen ser [únicament] configuradores de terminologia” (p. 25).

Estructuralment, els articles del DF17-21 contenen la forma de l’entrada o subentrada en negreta minúscula, la categoria lexicogramatical, el significat entre cometes simples, seguit d’un o més contextos d’ús entre cometes i amb la font entre parèntesis, ordenats cronològicament. De vegades, al final hi ha un comentari o una remissió a una altra entrada o subentrada. Pel que fa al CFIB, els articles contenen la forma de l’entrada o subentrada en negreta amb la inicial en majúscula, la categoria lexicogramatical, la definició o el significat, i un o diversos contextos d’ús en cursiva seguits de la referència de la font. Si s’escau, al final hi ha una o diverses variants amb la mateixa informació que una subentrada. En totes dues obres, la informació que ofereixen és útil i suficient.

He sotmès les dues obres al barem proposat per Mestres i Trias fa quatre anys (2015) per a comprovar si totes dues es poden considerar obres de referència general. Recordem que les obres de referència general es caracteritzen, principalment, per la completesa de la matèria que abasten, pel fet de destacar entre les que tracten del mateix tema i perquè es perllonguen en el temps amb noves edicions revisades i actualitzades (darrerament, n’és també un tret especialment rellevant el fet que es puguin consultar gratuïtament per Internet). Dels vint-i-un trets “externs” que caracteritzen les obres de referència general de qualsevol disciplina —la professora Mireia Trias i Freixa i jo mateix els vam escatir d’una manera essencialment pràctica durant els cinc anys que vam impartir l’assignatura de bibliografia de consulta en els postgraus de correcció i assessorament lingüístic de la Universitat Autònoma de Barcelona—, el DF17-21 i el CFIB en compleixen tan sols tretze. Aquest fet és comprensible perquè són diccionaris específics (només contenen fraseologia) i perquè s’ocupen d’un geolecte cada un. Tanmateix, són obres de referència en la seva especificitat per la rigorositat metodològica i la sistematicitat.

Si les comparem amb una obra de característiques similars, com ara el *Diccionari de sinònims de frases fetes* (DSFF, 15.500 expressions), ens adonem que, ultra l’extensió respecte al CFIB i l’abast geolectal respecte a totes dues obres, són obres molt recents que encara no han tingut temps de tornar a ser publicades i únicament estan disponibles en paper amb un preu que forçosament no pot ésser gaire accessible, fets que limiten molt la difusió que poden arribar a tenir. Per això es troben per sota del DSFF. Tanmateix, el que falta realment a aquests dos diccionaris per a esdevenir obres de referència general plenes és que es puguin consultar en línia.

En resum, crec que són dues obres que poden excel·lir perquè tenen totes les qualitats científiques necessàries, però cal fer-les més accessibles perquè es puguin difondre com cal i esdevenir veritables obres de referència general. S'ho mereixen.

Referències bibliogràfiques

- Alcover, Antoni Maria, i Moll, Francesc de Borja. (2002). [Diccionari català-valencià-balear](#) [en línia]. Palma de Mallorca: Moll. (Consulta: 16 setembre 2019).
- Corpas, Gloria. (1996). *Manual de fraseología española*. Madrid: Gredos.
- Espinal, Maria Teresa. (2018). [Diccionari de sinònims de frases fetes](#) [en línia]. Barcelona: Servei de Publicacions de la Universitat Autònoma de Barcelona i Publicacions de l'Abadia de Montserrat, i València: Publicacions de la Universitat de València. (Consulta: 16 setembre 2019).
- Martí, Joaquim. (2006). *Diccionari històric del valencià col·loquial (segles XVII, XVIII i XIX)*. València: Universitat de València.
- Mestres, Josep M., Costa, Joan, Oliva, Mireia, i Fité, Ricard. (2019). [Manual d'estil: la redacció i l'edició de textos](#) [recurs electrònic]. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. (Consulta: 16 setembre 2019).
- Mestres, Josep M., i Trias, Mireia. (2015). [Les obres de referència general per a la correcció de textos](#). *Revista de Llengua i Dret*, 63, 13-48. (Consulta: 16 setembre 2019).
- Pujol, Josep Maria, i Solà, Joan. (2011). *Ortotipografia: Manual de l'autor, l'autoeditor i el dissenyador gràfic*. Barcelona: Educaula.
- Ruiz Gurillo, Leonor. (1997). *Aspectos de fraseología teórica española*. València: Universitat de València.
- Ruiz Gurillo, Leonor. (2002). Compuestos, colocaciones, locuciones: Intento de delimitación. Dins Alexandre Veiga, Miguel González, i Montserrat Souto (ed.), *Léxico y gramática* (p. 327-339). Lugo: Tris Tram.